

Elvemusling som opplysningsart

A photograph showing three people crouching on large, dark, wet rocks along a stream. The person in the center is wearing a black jacket with a green logo that says 'SKOGSJEKSKAPET'. The person on the left is wearing a blue and white striped shirt, and the person on the right is wearing a blue and white plaid shirt. They are all looking down at the water, likely examining for elvemusling (amphipods). The stream is surrounded by lush green vegetation and trees. The water is clear and flows over the rocks.

Erfaringer rundt bruken av
elvemusling i informasjonstiltak og
tilrettelegging for publikum

Fallselva i Søndre Land – forekomst av elvemusling flere steder på strekningen

- Elvemuslingspopulasjonen negativt påvirket av bl.a. kraftutbygging og tømmertransport gjennom årene
- Forgubbing i populasjonen – men også funnet noen få yngre individer!
- Populært bade- og rekreasjonsområde for lokalbefolkning
- Noen sitter på gammel kunnskap og kjennskap til muslingen, de fleste ikke

Hvordan både informere og beskytte elvemuslingen i elva?

- Flere må få kjennskap til at muslingen finnes i elva
- Det bør skapes stolthet og ansvarsfølelse rundt arten
- Informasjonen må være lett forståelig og alltid tilgjengelig
- Er det mulig bør det skapes litt ekstra "blest" rundt tiltakene

Tiltakene:

- **Elvemuslingsbrygge** knyttet til populær badeplass hvor muslingen kan observeres og oppleves
- **Skilting** med god informasjon
- **Bålhus** og tilrettelegging for friluftsliv og naturopplevelse
- **Mediedekning** gjennom NRK-reportasje

elvemuslingen – det tause vitnet

Elvemusling *Margaritifera margaritifera*. Foto: Thor Østbye

Elvemusling i Høringselva. Foto: Geir Håkonsen

Fallselva øst for Skrankefossen. Foto: Per Åge Skårerud

Kastanjer med vegetasjon som gir mest skjule og viktig for elvemuslingen. Foto: Geir Håkonsen

På larvestadiet må elvemuslingen kunne treffe seg på gjellene til små ørret. Foto: Geir Håkonsen

Elvemuslingen står halvveis nedgravd i sand og grus. Foto: Thor Østbye

En eldgammel overlevende

Elvemuslingen kan bli opptil 200 år gammel, og er dermed en av de svært få dyreartene i verden som blir mer enn hundre år gammel. Alderen kan avleses som årringer i skallet. Disse årringene varierer i bredde avhengig av vekstforholdene de enkelte år. Ved å måle tilvekst og innhold av ulike stoffer i skallet kan man kartlegge vassdragets forurensningshistorie. Muslingskallet kan dermed betraktes som et miljøhistorisk arkiv, og elvemuslingen betegnes derfor ofte som «det tause vitnet».

Elvemuslingen står på lista over truede arter i Norge (Rødlista), og er totalfredet. Det er derfor ulovlig og straffbart å plukke eller på annen måte skade elvemusling. Norge er et av få land i Europa som fortsatt har livskraftige bestander av elvemusling, vi har derfor et spesielt ansvar for å ta vare på denne arten.

Elvemuslingens biologi og livshistorie

På latinsk bærer arten navnet *Margaritifera margaritifera*. Elvemuslingen er normalt særkjønnet med hann- og hunnindivider. Etter befruktning utvikler eggene seg til larver på gjellene til hunnmuslingen. Disse larvene slippes på høsten ut i vannmassene og driver med strømmen. Larvene vil dø i løpet av kort tid hvis de ikke kommer i kontakt med gjellene til en liten ørret. De av larvene som treffer en egnet vertsfisk fester seg på fiskegjellene og utvikler seg her i løpet av noen måneder til små muslinger. I mai/juni slipper de små muslingene (0,5 mm) seg av vertsfisken og graver seg ned i elvegrusen. Etter 4 – 8 år i nedgravet tilstand kommer muslingene opp av grusen og starter sitt liv som voksne individer.

Fallselva og elvemusling

Både Fallselva og småbekkene i tilknytning til elva har hatt store bestander av elvemusling før i tiden. Eldre folk som er oppvokst i nærheten kan fortelle om hvor mye musling det fantes her før. Håpet er at rekrutteringen av unge muslinger vil kunne ta seg opp slik at det igjen vil finnes en stabilt stor bestand av den sjeldne arten i elva. En livskraftig elvemuslingbestand betinger god vannkvalitet, gunstige strømforhold, egnet elvegrus og en god bestand av ørret. Her ved Skrankefoss har Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkscenter i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland etablert ei brygge hvor du kan se elvemusling i sitt rette element. Ta en tur ut på brygga og bruk øynene godt. Elvemuslingen står delvis nedgravet i bunnen og filtrerer elvevatnet for å fange opp næringsstoffer.

Erfaringer etter tiltakene

- Alle tiltak svært godt mottatt
- Flere som har reist langt for å oppleve muslingen
- Stor stolthet blant lokale over den eksklusive attraksjonen
- Dessverre var det noen muslinger som ble tatt opp – neppe i dårlig hensikt, mer av uvitenhet
Foreløpig skilt satt opp som avbøtende tiltak

7
ELVEMUSLINGEN I
FALLSELVA

De trefferen dig rett ved an an der til
gjennomstrømmende elv med elvemusling.
Der er god tilrettelagt naturen der er
vakkert for utvalgte og det er også
finstilt med den. Der er vel et utvalg av
skulptur i tre og stein, og det er også
mange skulptur og det er også
elvemusling.

Der er også et utvalg av tre og stein
skulptur og det er også et utvalg av
skulptur i tre og stein, og det er også
mange skulptur og det er også
elvemusling.

Utvalgte skulptur kan ses ved an an
gjennomstrømmende elv med elvemusling.

Oppsummering

- Elvemusling fasinerer og engasjerer mange!
- Svært egnet å bruke som
”opplysningsart/modellart” når det gjelder å
skape oppmerksomhet rundt truede arter
- Når det skal gjøres informasjonstiltak rundt
slike arter må det gjøres en avveining – har vi
råd til å risikere å tape noen for å redde noen
flere på sikt??